

ACADEMIC FOCUS

เอกสารวิชาการ

**กฎหมายส่งเสริมการพัฒนาและ
คุ้มครองสถาบันครอบครัว**

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ดาวน์โหลดเอกสารได้จาก
www.parliament.go.th/library

Academic Focus

มิถุนายน 2562

สารบัญ

บทนำ	1
ความหมายของคำว่า “ครอบครัว”	2
สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวที่เพิ่มขึ้น	2
สาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริม การพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562	3
บทนิยาม	4
คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาและ คุ้มครองสถาบันครอบครัว	4
ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว	6
ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน	6
การส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว	6
การคุ้มครองสวัสดิภาพ	7
บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา	11
บรรณานุกรม	13
เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์	
สำนักวิชาการ	
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	
https://www.parliament.go.th/library	

กฎหมายส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครอง สถาบันครอบครัว

บทนำ

ครอบครัว ถือเป็นหน่วยของสังคมที่มีขนาดเล็ก แต่มีความสำคัญไม่น้อย ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทั้งทางนิตินัยและพฤตินัย เมื่อกล่าวถึงคำว่า “ครอบครัว” แต่ละคนคงมีความรู้สึกที่ต่างกันออกไป แต่เชื่อว่าทุกคนคงอยากมีครอบครัวที่อบอุ่น ครอบครัวที่สมบูรณ์ในแบบที่แต่ละคนปรารถนา ทั้งนี้ องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดให้ พ.ศ. 2537 เป็น “ปีครอบครัวสากล (1994 International Year of the Families)” ซึ่งได้กระตุ้นให้ทั่วโลกเห็นความสำคัญของครอบครัว รวมทั้ง ในการประชุมระหว่างภูมิภาคของ องค์การสหประชาชาติด้านครอบครัวที่กรุงบราติสลาวา (Bratislava) ประเทศสโลวาเกีย (Slovak Republic) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2538 ได้กำหนดให้มีการดำเนินการต่อไปเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัว โดยกำหนดให้ “วันที่ 15 พฤษภาคมของทุกปี เป็นวันครอบครัวสากล” เพื่อเป็นการสังเกตการณ์เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ครอบครัวทั่วโลก (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2559, น. 1) ในส่วนของประเทศไทย คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2533 กำหนดให้ “วันที่ 14 เมษายนของทุกปี เป็นวันครอบครัว”

ความหมายของคำว่า “ครอบครัว”

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้นิยามความหมายของคำว่า “ครอบครัว” ไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า หมายถึง สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและหมายความรวมถึงลูกด้วย

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2560–2564 ได้นิยามความหมายของคำว่า ครอบครัวไว้อย่างสอดคล้องกับความหมายข้างต้น และได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวเพิ่มเติมว่า ครอบครัว หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ใช้ชีวิตร่วมกัน โดยมีความผูกพันทางสายโลหิต ทางกฎหมาย ทางจิตใจ หรือทางสังคม ซึ่งสมาชิกในครอบครัวต่างมีบทบาทหน้าที่ต่อกัน และมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน

จากนิยามความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าครอบครัวต้องประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ดังนั้น การทะเลาะวิวาทหรือการใช้ความรุนแรงระหว่างบุคคลในครอบครัว จึงเป็นเรื่องที่อาจเกิดขึ้นได้กับทุกครอบครัว แต่มีระดับความรุนแรงมากน้อยต่างกันไป สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม เปิดเผยข้อมูลสถานการณ์การใช้ความรุนแรงภายในครอบครัว ทั้งการทำร้ายร่างกาย หรือสุขภาพของคนในครอบครัว หรือ บังคับ ช่มเหิง ให้กระทำความผิด พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยสถิติในช่วงเดือนมกราคม–มีนาคม 2561 มีความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นกับเด็กและสตรีสูงถึงร้อยละ 83.6 เฉลี่ยมากถึง 5 คนต่อวัน ขณะที่ในเวทีเสวนา “จับสัญญาณอันตรายความตายความรุนแรงในครอบครัว 2018” โดยมูลนิธิหญิงชายก้าวไกล ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เมื่อเดือนสิงหาคม 2561 พบว่าสถิติข่าวความรุนแรงในครอบครัวจากหนังสือพิมพ์ 11 ฉบับ ช่วงเดือนมกราคม–กรกฎาคม 2561 เกิดข่าวความรุนแรงในครอบครัวสูงถึง 367 ข่าว จำแนกเป็นข่าวฆ่ากันตาย 242 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 65.9 รองลงมา เป็นข่าวทำร้ายร่างกาย 84 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 22.9 และข่าวฆ่าตัวตาย 41 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 11.2 และเมื่อเปรียบเทียบข่าวฆ่ากันตายย้อนหลัง 3 ปี จะเห็นว่า พ.ศ. 2561 สถิติสูงสุดกว่าทุกปี และยังพบด้วยว่า ร้อยละ 94.9 ของผู้ที่พบเห็นเหตุความรุนแรงเลือกที่จะนิ่งเฉย ไม่เข้าไปช่วยเหลือ (“แนวโน้มความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูง,” 2561)

สาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวที่เพิ่มขึ้น

“ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่บุคคลในครอบครัวได้กระทำต่อกัน โดยเจตนาให้เกิดหรือในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพ เสรีภาพ หรือชื่อเสียง ของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัว ต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ

แม้ว่าประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว แต่ก็ยังพบว่าสถิติความรุนแรงในครอบครัวก็ยังคงเพิ่มสูงขึ้น จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่ากลไกการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังมีปัญหาหรือข้อบกพร่องบางประการ รวมถึงสาเหตุจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น

1. ปัญหาการตีความ ได้แก่ ความไม่ชัดเจนในการบัญญัตินิยามและขอบเขตในการบังคับใช้กฎหมาย การขาดมาตรการพิเศษที่มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัว

2. ปัญหาการปฏิบัติตามกฎหมาย ได้แก่ การขาดความเข้าใจในแนวคิดเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว การขาดโครงสร้างของระบบงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ
3. ผู้กระทำความรุนแรงไม่ได้รับโทษทางอาญาจากการทำร้ายร่างกาย เนื่องจากพนักงานสอบสวนมีแนวปฏิบัติที่จะไม่ลงบันทึกประจำวัน ด้วยเหตุผลที่ว่ามักจะมีการยอมความกันในภายหลัง หรือเพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งสถานะของครอบครัว
4. ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำไม่ได้รับการปรับเปลี่ยนเจตคติ อารมณ์ และพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ความรุนแรง
5. สังคมไม่ได้ตระหนักว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาสังคม แต่มองว่าเป็นเรื่องภายในครอบครัว บุคคลภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว

สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว คือ เมาสุรา ความเครียด ปัญหาสุขภาพจิต และปัญหาการเสพยาเสพติด ตามลำดับ ความสัมพันธ์ของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นคู่สมรส และกลุ่มบุคคลที่ถูกกระทำหรือได้รับผลกระทบจากความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสตรี กลุ่มเด็กเยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุหรือผู้พิการ ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่าครอบครัวที่มีสมาชิกในบ้านดื่มสุราก็มีโอกาสใช้ความรุนแรงเมื่อเทียบกับครอบครัวที่ไม่ดื่มถึงสี่เท่า (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2559, น. 2)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562

เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีการกำหนดฐานความผิดอาญาที่ไม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการลดการกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่ประสงค์ให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีโอกาสกลับตัวและยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำ และหน้าที่และอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในปัจจุบัน นอกจากนี้ ไม่มีบทบัญญัติในการบูรณาการความร่วมมือกันทุกภาคส่วนในการแก้ปัญหา เกิดความซ้ำซ้อนกับการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา สมควรยกเลิกความผิดอาญาฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ปรับปรุงมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัวให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในครอบครัว และกำหนดมาตรการในการส่งเสริม พัฒนา และคุ้มครองสถาบันครอบครัว เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม รวมทั้งคุ้มครองป้องกันบุคคลในครอบครัวจากการกระทำความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมและกำหนดให้มีการบำบัด ฟื้นฟู และเยียวยาผู้ถูกกระทำดังกล่าว

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะรัฐมนตรี ชุดที่มี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2561 เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จากนั้นในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ 13/2562 เป็นพิเศษ วันศุกร์ที่ 15 กุมภาพันธ์ 2562 ที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวและลงมติเห็นสมควรประกาศใช้เป็นกฎหมาย และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 136 ตอนที่ 67 ก วันที่ 22 พฤษภาคม 2562

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 กำหนดให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และกำหนดกลไกสำคัญเพื่อการบังคับใช้กฎหมายบรรลุผล โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

บทนิยาม

กำหนดบทนิยามไว้ดังนี้

“ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่บุคคลในครอบครัวได้กระทำต่อกันโดยเจตนาให้เกิดหรือในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ สุขภาพ เสรีภาพ หรือชื่อเสียง ของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ

“บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตรบุญธรรม รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

“ศาล” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้หมายความรวมถึงพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ทั้งนี้ ได้กำหนดบทนิยามเพิ่มเติมจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เพื่อความชัดเจนในการตีความและขอบเขตการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นของรัฐ

“รัฐวิสาหกิจ” หมายความว่า รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว

“หัวหน้าศูนย์” หมายความว่า หัวหน้าศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นผู้รักษาการ เนื่องจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อน ซับซ้อน มีผลกระทบในหลายด้าน การแก้ไขปัญหาให้ประสบผลทั้งระบบจะต้องบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกันของทุกภาคส่วน

คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว

ภารกิจในการส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัวนั้น จะบรรลุผลสำเร็จอย่างเป็นระบบได้ต้องบูรณาการการปฏิบัติงานจากทุกภาคส่วน จึงกำหนดให้มีระบบคณะกรรมการซึ่งเป็นผู้บริหารราชการแผ่นดิน

และหัวหน้าส่วนราชการ เพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผน มาตรการและแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนา และคุ้มครองสถาบันครอบครัว โดยคณะกรรมการดังกล่าว ประกอบด้วย

1. นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ
2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นรองประธานกรรมการ
3. กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข อัยการสูงสุด และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ

4. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสิบห้าคน ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยการสรรหาจากผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาสตรี ด้านกฎหมาย ด้านวัฒนธรรมและศาสนา ด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการพัฒนาศึกษา ด้านการสาธารณสุข ด้านการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือด้านอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนา คุ้มครอง ป้องกัน หรือแก้ไขฟื้นฟูบุคคลในครอบครัว อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน

5. อธิบดีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว เป็นกรรมการและเลขานุการ และมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการในกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวจำนวนไม่เกินสองคน เป็นผู้ช่วยเลขานุการ

หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ

1. กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนหลักในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวและการคุ้มครอง สวัสดิภาพ โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี รวมทั้งกำหนดแผนงาน มาตรการและแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาครอบครัวและการคุ้มครองสวัสดิภาพ

2. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนหลัก แผนงาน มาตรการ และแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวและการคุ้มครองสวัสดิภาพ รวมทั้งรายงานผลเกี่ยวกับการส่งเสริม และพัฒนาครอบครัวและการคุ้มครองสวัสดิภาพต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเพื่อทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ทั้งนี้ คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบัน ครอบครัว พ.ศ. เห็นควรตั้งข้อสังเกตว่าสาระสำคัญในรายงานดังกล่าวควรประกอบด้วยข้อมูล ดังนี้

- 2.1 จำนวนคดีที่เกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว
- 2.2 จำนวนคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ
- 2.3 จำนวนครั้งของการละเมิดคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ
- 2.4 จำนวนคดีที่มีการยอมความ

3. เสนอความเห็นและข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการให้มีหรือแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวและการคุ้มครองสวัสดิภาพ รวมทั้งเสนอความเห็นและข้อสังเกตเกี่ยวกับ บทบาทของประเทศไทยและนานาชาติในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวและการคุ้มครองสวัสดิภาพ

4. ส่งเสริมให้มีการสนับสนุน ประสานงาน ติดตามผล และช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐ เอกชน และ ภาคประชาสังคม ที่ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวและการคุ้มครองสวัสดิภาพ

5. ออกระเบียบหรือประกาศเพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้
6. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการหรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว

1. **ในเขตพื้นที่จังหวัด** กำหนดให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวในเขตพื้นที่จังหวัด โดยมีพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหรือผู้ซึ่งพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมอบหมายเป็นหัวหน้าศูนย์ในพื้นที่จังหวัดนั้น

2. **ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร** กำหนดให้กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวเป็นศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยมีอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายเป็นหัวหน้าศูนย์

ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวมีหน้าที่และอำนาจที่สำคัญหลายประการ เช่น ดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย แผนหลัก แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวและการคุ้มครองสวัสดิภาพ เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน ศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ให้คำปรึกษาแนะนำ โกล่เกลี่ยประนีประนอม รับแจ้ง รวบรวม และประมวลผลข้อเท็จจริงเพื่อยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพต่อศาล พัฒนาศักยภาพและประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่และบุคลากรในศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว พร้อมทั้งติดตามและรายงานผลการดำเนินงานตามพระราชบัญญัตินี้ต่ออธิบดีและรัฐมนตรี เป็นต้น

ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

องค์กรเอกชนใดที่มีวัตถุประสงค์หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวหรือการคุ้มครองสวัสดิภาพ อาจขอจดทะเบียนเป็นศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เรียกโดยย่อว่า “ศพค.” ซึ่ง ศพค. อาจยื่นคำขอเพื่อให้หน่วยงานของรัฐพิจารณาให้การช่วยเหลือหรือการสนับสนุนด้านการเงิน ด้านทรัพยากร ด้านวิชาการ ด้านพัฒนาบุคลากร หรือด้านอื่นใดในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพได้ ทั้งนี้ คุณสมบัติของผู้จดทะเบียนและการยื่นคำขอรับการช่วยเหลือหรือการสนับสนุนดังกล่าว ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดในระเบียบ

การส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว

1. การเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

กำหนดให้กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวประสานงานกับกระทรวงมหาดไทยเพื่อดำเนินการให้นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว ศพค. หรือองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว ให้มีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวในเรื่องดังต่อไปนี้

1.1 ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา ความสมบูรณ์ของการสมรส การสิ้นสุดแห่งการสมรส การเป็นบิดามารดากับบุตร สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร บุตรบุญธรรม ค่าอุปการะเลี้ยงดู รวมทั้งเรื่องมรดกและพินัยกรรม

1.2 ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและสถาบันครอบครัว

1.3 ความรู้และทักษะในการเลือกคู่ครอง การดำรงชีวิตคู่ ความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และการควบคุมอารมณ์

1.4 ความรู้ในการเตรียมความพร้อมก่อนและหลังการตั้งครรภ์ ความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูบุตร

1.5 ความรู้ในการประกอบอาชีพ การสร้างงานสร้างรายได้ การออม การจัดการทรัพย์สิน และการเข้าถึงแหล่งทุนสำหรับประกอบอาชีพ เพื่อเลี้ยงดูครอบครัว

1.6 ความรู้ในสิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมือง สิทธิและสวัสดิการ และแนวทางขอรับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชน

1.7 ความรู้อื่นใดเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว

ทั้งนี้ ให้กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวดำเนินการให้เกิดการร่วมมือประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการบูรณาการการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัว

2. การขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำ

บุคคลใดประสงค์จะจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือต้องการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของครอบครัวในเรื่องอื่นใด สามารถขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากหน่วยงานดังต่อไปนี้

2.1 ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัว

2.2 ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน

2.3 หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว

การคุ้มครองสวัสดิภาพ

การคุ้มครองสวัสดิภาพ เป็นการดำเนินการเพื่อให้บุคคลในครอบครัวได้รับความปลอดภัย มีความสัมพันธ์ที่ดี และป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และให้หมายความรวมถึงการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. การคุ้มครองหรือการป้องกันบุคคลในครอบครัวไม่ให้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และป้องกันการกระทำความผิดอาญาซึ่งมีลักษณะเป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

2. การส่งเสริมหรือการสนับสนุนไม่ให้เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

3. การไกล่เกลี่ยหรือดำเนินการให้มีการประนีประนอมเมื่อเกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

4. การเยียวยาหรือการบรรเทาทุกข์ซึ่งถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

5. การบำบัดฟื้นฟูผู้ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

6. การติดตามดูแลบุคคลในครอบครัวเมื่อเกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

กรณีพบเห็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัว

หลายคนอาจจะเคยได้ยินคำว่า “เรื่องของผิวเมีย อยู่มาอยู่ง” จึงไม่กล้าเข้าไปให้ความช่วยเหลือใด ๆ เพราะมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าสามีภรรยาที่มีสิทธิทำร้ายร่างกายหรือกระทำความรุนแรงต่อกันได้ หากเข้าไปข้องเกี่ยวจะกลายเป็นเรื่องผิดกฎหมาย คนส่วนหนึ่งมองว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องภายในครอบครัว บุคคลภายนอกไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้อง ดังนั้น เพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือและหยุดยั้งการกระทำความรุนแรงในครอบครัว หากผู้ใดพบเห็นหรือทราบว่ามีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้แจ้งข้อมูลหรือข่าวสารกรณีดังกล่าวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ศูนย์ช่วยเหลือสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือแจ้งต่อศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวโดยตรง เพื่อให้

การคุ้มครองสวัสดิภาพ ทั้งนี้ การแจ้งข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าว อาจกระทำโดยวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด ซึ่งหากกระทำโดยสุจริตแล้วย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดชอบ ทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง

มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ

ศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวที่ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ อาจเสนอ มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเพื่อแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายในการรักษาความรุนแรงในครอบครัว หรือเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวซ้ำอีก ประกอบการพิจารณาของศาลด้วยก็ได้ ซึ่งมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพ อาจเป็นการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น

1. ให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวไปพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกำหนดระยะเวลา หรือเข้ารับคำปรึกษาแนะนำทางจิตวิทยาสังคมหรือการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ณ สถานพยาบาลหรือสถานที่ ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อาทิ การติดยา การพนัน สิ่งเสพติดใด ๆ หรือพฤติกรรมอื่นใด หรือให้ผู้นั้น ทำทัณฑ์บนไว้เป็นจำนวนเงินตามแต่ศาลจะเห็นสมควร รวมทั้งขจัดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือบุคคลในครอบครัวที่มีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวด้วย

2. ห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวก่อเหตุหรือช่วยด้วยประการใด ๆ หรือก่อให้เกิด ความเดือดร้อนรำคาญด้วยวิธีการอื่นใดอันก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัวไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมอันจะก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว หรือห้ามเสพสุราหรือ สิ่งเสพติดใด ๆ ตามกำหนดระยะเวลา รวมทั้งห้ามเข้าใกล้หรือเข้าไปในที่อยู่อาศัยหรือให้ออกไปจากที่อยู่อาศัย ของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

3. ขอให้ศาลมีคำสั่งถอนอำนาจปกครองของผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเสียทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวติดต่อเด็กนั้นไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมตาม ระยะเวลาที่ศาลจะเห็นสมควร ในกรณีที่ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวได้กระทำต่อเด็กซึ่งตนมีหน้าที่ อุปการะเลี้ยงดู

4. ขอให้ศาลมีคำสั่งถอนการเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ ในกรณีที่ผู้นั้นได้กระทำความรุนแรง ในครอบครัวต่อผู้ซึ่งอยู่ในความอนุบาลหรืออยู่ในความพิทักษ์ เป็นต้น

เหตุผลโทษ

ในกรณีที่เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัวและศาลมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ ประกอบกับ ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวถูกดำเนินคดีอาญาอันเนื่องมาจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัวด้วย หากผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพครบถ้วนแล้ว ให้ความผิด ทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญานั้นมีผลดังต่อไปนี้

1. ให้เป็นความผิดอันยอมความได้ ได้แก่ความผิดตามมาตราดังต่อไปนี้

1.1 ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามมาตรา 295

1.2 ความผิดฐานชกอาวุธหรือแสดงอาวุธในการวิวาทต่อสู้ ตามมาตรา 379

1.3 ความผิดฐานใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น โดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

ตามมาตรา 391

1.4 ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจ โดยการขู่เข็ญ ตามมาตรา 392

1.5 ความผิดฐานดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา ตามมาตรา 393

1.6 ความผิดฐานกระทำด้วยประการใด ๆ ต่อผู้อื่น อันเป็นการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือกระทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ ตามมาตรา 397

1.7 ความผิดฐานกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทารุณต่อเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปี คนป่วยเจ็บหรือคนชรา ซึ่งต้องพึ่งผู้อื่นในการดำรงชีพหรือการอื่นใด ตามมาตรา 398

“ความผิดอันยอมความได้” หมายความว่า ความผิดที่ผู้เสียหายได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายโดยตรง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าความผิดต่อส่วนตัว สังคมส่วนรวมไม่ได้รับผลกระทบหรือเดือดร้อนจากการกระทำความผิดนั้นด้วย ผู้เสียหายจึงมีสิทธิดำเนินคดีได้เอง และมีสิทธิยุติคดีได้ด้วยการถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือตกลงประนีประนอมยอมความ ความผิดที่กฎหมายส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัวกำหนดให้เป็นความผิดอันยอมความได้นั้น ส่วนใหญ่เป็นความผิดลหุโทษ คือ ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ดังนั้น เมื่อกฎหมายกำหนดให้ความผิดอาญาอันเนื่องมาจากการกระทำความรุนแรงในครอบครัวข้างต้นเป็นความผิดอันยอมความได้ หากผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพครบถ้วนแล้ว ย่อมส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว เพราะความสัมพันธ์ในครอบครัวนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อน กระบวนการในการดำเนินคดีจึงควรแตกต่างจากคดีอาญาทั่ว ๆ ไป เพื่อป้องปรามมิให้ความผิดอาญาขยายหนักเกินเหตุจนไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข การลงโทษในทางอาญา เช่น จำคุกหรือปรับ ไม่อาจแก้ไขปัญหาครอบครัวได้เสมอไป ในทางกลับกันมีแต่จะสร้างความแตกร้างในความสัมพันธ์ของครอบครัว

2. ในคดีอาญา ให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญารับฟังผลการปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพและนำมาประกอบการพิจารณาว่าเป็นเหตุอันควรปราณีในการลดโทษหรือการกำหนดโทษตามมาตรา 56 หรือเป็นเหตุบรรเทาโทษตามมาตรา 78 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

3. การกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นคดีอาญาซึ่งผู้กระทำความผิดได้กระทำเนื่องจากตนเองถูกกระทำด้วยความรุนแรงหรือถูกกระทำโดยมิชอบซ้ำกันอย่างต่อเนื่องจนเป็นเหตุให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อร่างกายหรือจิตใจอย่างรุนแรง และได้มีการยื่นคำแถลงเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลที่พิจารณาคดีอาญาแล้ว ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

เหตุลดโทษในกรณีนี้เกิดขึ้นเนื่องจาก ปัจจุบันผู้กระทำความรุนแรงส่วนหนึ่งมักจะเป็นผู้หญิงที่เคยถูกสามีกระทำด้วยความรุนแรงอย่างต่อเนื่องมาก่อน แต่ต้องอดทนเพราะต้องการรักษาครอบครัวเอาไว้ แต่เมื่อถึงวันที่อดทนไม่ไหวและได้ตอบโต้กลับก็จะกลายเป็นผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวทันที ซึ่งประเทศออสเตรเลีย เรียกอาการของผู้หญิงเหล่านี้ว่าเป็นโรคความผิดปกติทางจิตจากการถูกระทำความรุนแรงเป็นเวลานานสะสม (Battered Woman Syndrome: BWS) เมื่อมีการแสดงหลักฐานว่าเธอเหล่านี้ถูกสามีทำร้ายร่างกายมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน แม้ว่าเธอจะฆ่าสามีเสียชีวิตเพราะปกป้องตัวเอง หรือวางแผนฆ่าเพราะถูกทำร้ายร่างกายมานาน เธอก็อาจจะพ้นผิดได้ ในประเทศไทยยึดกฎหมายอาญาเป็นหลัก บางคดีต่อสู้ด้วย

เหตุป้องกันตัวหรือบันดัลโทสะตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 และ 72 ตามลำดับ โดยเฉพาะเหตุบันดัลโทสะตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 72 ระบุว่าต้องกระทำตอบในขณะนั้น (เปมิกา สนิทพจน์, 2560) การกระทำความผิดของผู้หญิงที่มีอาการ BWS จึงไม่ครบองค์ประกอบของความผิดที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้

กรณีที่คิดถึงที่สุดก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ผู้ใดถูกพิพากษาลงโทษจำคุกโดยมีเหตุตามกรณีดังกล่าว ถ้าผู้นั้นยังไม่ได้รับโทษ หรืออยู่ในระหว่างการรับโทษตามคำพิพากษา ผู้นั้นเอง บุคคลในครอบครัวของผู้นั้น หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากบุคคลดังกล่าว อาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดเพื่อขอให้ศาลดำเนินการไต่สวนและกำหนดโทษแก่ผู้นั้นเสียใหม่ได้

การห้ามเผยแพร่หรือเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน

เมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้แล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดลงพิมพ์โฆษณาหรือเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วยวิธีใด ๆ ซึ่งภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลใด ๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลในครอบครัว

1. เมื่อมีการแจ้งข้อมูลหรือข่าวสารการกระทำความรุนแรงในครอบครัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ศูนย์ช่วยเหลือสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือศูนย์ส่งเสริมและคุ้มครองครอบครัวแล้ว หรือ

2. เมื่อมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว หรือ

3. เมื่อผู้เสียหายเป็นผู้ฟ้องคดีอาญาอันมีลักษณะเป็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวแล้ว

การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลในครอบครัว ในกรณีที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา หรือเพื่อประโยชน์ของทางราชการหรือประโยชน์สาธารณะ หากเป็นข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากบุคคลนั้น และในการเปิดเผยต้องไม่ระบุชื่อหรือข้อมูลส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลใด ถ้าหากการเปิดเผยนั้นจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร หรือจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต สุขภาพ หรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด จะทำการเปิดเผยไม่ได้ ทั้งนี้ การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวต้องดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารด้วย ผู้ใดฝ่าฝืน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พนักงานเจ้าหน้าที่

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่และอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุ เมื่อได้พบเห็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือดำเนินการให้ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้รับการช่วยเหลือและความคุ้มครองในเบื้องต้นเป็นการชั่วคราวได้เข้ารับการรักษาตามมาตรฐานทางการแพทย์ หรือการช่วยเหลืออื่นใดตามความเหมาะสมหรือค้นเคหสถานหรือสถานที่เกิดเหตุเพื่อหาและช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น ทั้งนี้ การค้นดังกล่าวต้องมีหมายค้น เว้นแต่มีเหตุอันควรเชื่อว่า หากเนินช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอาจถูกประทุษร้ายเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายให้ดำเนินการค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น แต่ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ว่าด้วยการค้น ผู้ใดขัดขวางพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากนี้ยังกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่และอำนาจประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เจ้าหน้าที่ของสถานพยาบาล หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือมีหนังสือเรียกผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือบุคคลใดที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริง รวมทั้งให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานอื่นใดเพื่อสรุป ประมวลผลให้หัวหน้าศูนย์พิจารณาออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ หรือดำเนินการอื่นใดตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นต้น

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 เป็นการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยการยกเลิกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เพื่อแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องในการบังคับใช้และการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยพระราชบัญญัตินี้มีลักษณะการใช้บังคับในระบบผสม เพราะมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาครอบครัวอย่างเป็นระบบและครบวงจรของความเป็นครอบครัว เน้นให้โอกาสผู้กระทำความรุนแรงได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพพร้อมกับบำบัดฟื้นฟู ช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงให้สามารถกลับมาอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวได้อย่างปกติสุขดังเดิม จึงมีทั้งมาตรการส่งเสริมคุ้มครอง ช่วยเหลือ เยียวยา ซึ่งได้นำแนวคิดเรื่องความผิดปกติทางจิตจากการถูกกระทำรุนแรงเป็นเวลานาน สะสม (Battered Woman Syndrome: BWS) เพื่อเป็นมาตรการช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง จนกลายเป็นผู้กระทำความผิดเอง โดยให้สิทธิผู้กระทำความรุนแรงด้วยเหตุดังกล่าว นำสืบหรือยกเป็นข้ออ้างเพื่อให้ศาลพิจารณาลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ และอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด เพื่อขอให้ศาลดำเนินการไต่สวนและกำหนดโทษแก่ผู้นั้นเสียใหม่ได้ด้วย นำหลักการกระทำครั้งเดียวต้องรับผิดชอบสองทางมาใช้บังคับกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวที่มีโทษทางอาญา โดยสามารถใช้มาตรการทางอาญาและมาตรการในการคุ้มครองสวัสดิภาพควบคู่กันไป หากผู้กระทำความรุนแรงสามารถปฏิบัติตามมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพได้ครบถ้วนก็จะได้รับประโยชน์ในทางคดีอาญาด้วย อันจะทำให้การใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในครอบครัวลดลง และผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้รับการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 71 ที่กำหนดให้รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว อันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม พึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำดังกล่าว รวมทั้งสอดคล้องกับเป้าหมายของการปฏิรูปประเทศ ตามมาตรา 257 ที่มีเป้าหมายเพื่อให้ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี

พระราชบัญญัติฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 และจะมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพราะต้องการให้พนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมในการบังคับใช้กฎหมายและเกิดการบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ พนักงานเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรดำเนินการ ดังนี้

1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ควรเร่งออกระเบียบในส่วนที่เกี่ยวกับราชการของแต่ละกระทรวง เพื่อกำหนดรายละเอียดและกลไกในการปฏิบัติงานตามภารกิจเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายบรรลุผลตามเจตนารมณ์ เช่น กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ขอจดทะเบียน การขอจดทะเบียน และการจดทะเบียนเป็นศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน พร้อมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการขอรับความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนด้านการเงิน ด้านทรัพยากร ด้านวิชาการ ด้านพัฒนาบุคลากร หรือด้านอื่น ๆ ในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว และการคุ้มครองสวัสดิภาพ เป็นต้น

2. จัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวให้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เป็นต้น เพื่อให้เกิดการบูรณาการการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว

3. กำหนดแนวทางในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบอย่างรวดเร็วและทั่วถึง โดยเฉพาะผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้ต้องขังที่ถูกดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้สามารถเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพ อันจะเป็นเงื่อนไขนำไปสู่การได้รับประโยชน์ตามกฎหมายได้ต่อไป พร้อมทั้งต้องสร้างมาตรการเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนักและผลักดันให้สังคมปรับเปลี่ยนทัศนคติว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาหนึ่งของสังคม ไม่ใช่ปัญหาเฉพาะของครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งที่สำคัญคือ เมื่อทราบหรือพบเห็นการกระทำความรุนแรงในครอบครัวควรช่วยเหลือและแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือต่อไป เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น

จัดทำโดย

นายณัฐพล ยิ่งกล้า

กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ

โทร. 0 2244 2070

โทรสาร 0 2244 2058

Email : sapagroup3@gmail.com

บรรณานุกรม

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2559). **นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2560-2564**. สืบค้น 19 เมษายน 2562 จาก http://www.pcd.go.th/info_serv/file.pdf
- แนวโน้มความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มสูง**. สืบค้น 19 เมษายน 2562 จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/275162>
- เปมิกา สนิทพจน์. (2560). **ปฐมบท...สาเหตุการเป็น Battered Woman Syndrome**. สืบค้น 19 เมษายน 2562 จาก <http://www.policecyber.com/journal/j4/j4.pdf>
- “พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562” (22 พฤษภาคม 2562). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก, น. 171-190.
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” (6 เมษายน 2560). **ราชกิจจานุเบกษา**, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, น. 18, 77.
- ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. (2562)**. สืบค้น 20 มีนาคม 2562 จาก http://web.senate.go.th/bill/bk_data/522-3.pdf
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2562). **ข้อสังเกตของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ.** . สืบค้น 20 มีนาคม 2562 จาก http://web.senate.go.th/bill/bk_data/522-5.pdf
- หลักเกณฑ์ในการตรวจสอบความจำเป็นในการตราพระราชบัญญัติ**. (2561). สืบค้น 20 มีนาคม 2562 จาก http://web.senate.go.th/bill/bk_data/522-1.PDF